

Geen slapeloze nachten om beschermde soorten meer

TIJDELIJKE NATUUR

Beschermde dieren en planten: een zegen voor natuurliefhebbers, maar niet voor chemiebedrijven. Een rugstreepad of bedreigde orchidee kan (ver)bouwplannen flink verstoren. Maar nu is er de ontheffing Tijdelijke Natuur, die natuur de ruimte geeft om door te groeien zónder dat bedrijven hoeven te vrezen voor vervelende bezwaarprocedures, zenuwslopende vertragingen en kostbare natuurcompensatie.

Tekst: Marloes Hooimeijer

WEET WAT ER LEEFT

Bovenaan staat volgens Cees van Houwelingen, *operations regulatory affairs leader* bij Dow Benelux in Terneuzen, dat je als bedrijf weet welke beschermde soorten er op het terrein (kunnen) voorkomen. Zodat je niet voor onverwachte verrassingen komt te staan bij bouw- of verbouwplannen. “Dat hebben wij wel geleerd toen we voor de bouw van een ethyleen-boosterstation opeens een kostbare vertraging van weken opliepen in het vergunningetraject. Een natuurorganisatie kwam in het geweer vanwege de kamsalamander die in het gebied scheen voor te komen. Uiteindelijk hoefden we geen maatregelen te treffen, maar de gedachte dat we niet direct met onze additionele ethyleen naar het leidingnetwerk zouden kunnen, heeft tijdens de procedure voor behoorlijk wat slapeloze nachten bij de project-

mensen gezorgd.” Sinds die les voert Dow regelmatig een flora- en fauna-inventarisatie uit op zijn terreinen, zodat het van tevoren een risico-inschatting kan doen en waar nodig maatregelen kan nemen. Zo weet het nu dat in zijn gebied wilde orchideeën, veldleeuweriken en oeverzwaluwen voorkomen. Van Houwelingen: “Wij willen verantwoord omgaan met de natuurwaarden en zelfs meer natuurwaarde stimuleren, zolang we vooraf maar duidelijkheid hebben en we later niet tegen onverwachte vertragingen op lopen. Als het ter compensatie nodig is dat we ergens anders een oeverzwaluw wand moeten creëren, dan is dat in te plannen en geen groot probleem. Dat is ook het goed niet.”

Meer informatie: www.netwerkgroenebureaus.nl

Nederland telt zo'n 30.000 hectare braakliggende grond. De bestemming, zoals bedrijfsterrein of woningbouw, wordt in fases gerealiseerd. Het kan jaren duren voordat de grondbezitter zover is. En als het moment dan bijna daar is, komen de slapeloze nachten: zijn er tussentijds geen beschermde dieren of planten op het terrein gaan wonen? De vrees leeft voor woedende milieuorganisaties, negatieve krantenkoppen, maar vooral voor uitstel, dure natuurcompensatie, of misschien zelfs afstel of verplaatsing van het bouwproject. Dus zit er niets anders op dan het terrein angstvallig 'schoon van natuur' te houden, door veelvuldig te maaien of de grond steeds weer met een tractor kapot te rijden. Dit kost veel geld en energie, geeft een slechte pr, maakt de omgeving er niet aantrekkelijker op en draagt geenszins bij aan natuurontwikkeling in ons land.

Dat moest anders kunnen, vond de stichting InnovatieNetwerk, die onder meer natuurinnovatie stimuleert. Op haar initiatief ontstond in 2007 de conceptbeleidslijn Tijdelijke Natuur. Terreineigenaren kunnen een ontheffing Tijdelijke Natuur bij de Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken aanvragen. De behandeling van de aanvraag duurt zestien weken, waarop een bezwaartermijn van zes weken volgt. Met de ontheffing krijgt de grondeigenaar toestemming om natuur met beschermde soorten te laten ontstaan en om die – na mini-

maal één broedseizoen – ook weer te mogen verwijderen. De ontheffing kan alleen worden verleend voor soorten die op het moment van de aanvraag niet op het terrein zijn aangetroffen. Voor soorten die er wel al zitten, kan eventueel een reguliere ontheffing worden aangevraagd (zie kader).

Zekerheid

Inmiddels heeft het ministerie twaalf ontheffingen verleend en zijn er vijf in aanvraag. Het Havenbedrijf Amsterdam was de eerste die een ontheffing Tijdelijke Natuur kreeg, voor 9 hectare braakliggend terrein. Remco Barkhuis, hoofd cluster infrastructuur en geoinfo, is enthousiast: “Het aanvragen van zo'n ontheffing is altijd veel eenvoudiger dan problemen achteraf oplossen. En de natuur wordt er altijd beter van. Zo krijgen bijzondere orchideeën de tijd om hun zaden breed uit te zetten en kan de paddenpopulatie groeien. Het is ook een prettigere omgeving om in te werken dan een kale zandvlakte.”

Maar bovenal biedt het de grondeigenaar zekerheid. Hij hoeft geen compenserende maatregelen te treffen als hij de beschermde natuur die na de ontheffing is ontstaan wil verwijderen. Oftewel: hij hoeft ter vervanging van de tijdelijke natuur geen nieuw broed-, foerageer- of groeigebied te creëren op een andere plaats. Wat niet wil zeggen dat hij de beesten mag doden of de planten mag vernietigen. “De zorgplicht blijft bestaan”, zegt Barkhuis. “De grondeigenaar moet altijd zorgen dat de dieren in de

‘Een beschermde soort die hier op de loer ligt is de zandhagedis’

meest geschikte periode worden afgevangen en verplaatst naar een geschikt gebied. En dat planten ook een andere stek krijgen. Maar dit is geen belemmering; in de voorbereidingsfase van een project is hiervoor tijd genoeg.”

Om de ontheffing Tijdelijke Natuur toegankelijker te maken hebben grondeigenaren, zoals het Havenbedrijf Amsterdam, Groningen Seaports, de vereniging van zand- en grindproducenten Cascade, en belangenorganisaties, zoals de Vlinderstichting, met de rijksoverheid een Green Deal gesloten. De aanvraagprocedure moet makkelijker worden en het moet straks mogelijk zijn een groepsontheffing aan te vragen. Bij wijze van proef heeft Groningen Seaports zo'n groepsontheffing aangevraagd en gekregen voor 200 hectare braakliggend bedrijfsterrein in Delfzijl. Bart van der Kolk, coördinator duurzaamheid: “Een deel van die grond is al in beheer van klanten van het havenbedrijf, zoals AkzoNo-

HELP, BESCHERMDE SOORTEN!

De Flora- en faunawet beschermt zo'n vijfhonderd soorten wilde planten en dieren. Een chemiebedrijf dat op zijn terrein wil slopen, saneren of (ver)bouwen zal eerst door een ecoloog moeten laten vaststellen of er beschermde soorten voorkomen. Het heeft een ontheffing nodig als de verwachting is dat de activiteit een schadelijk effect op de aanwezige soorten zal hebben. Soms is er sprake van een generieke, gebiedsgerichte ontheffing van de terreineigenaar, zoals een havenbedrijf. In zo'n ontheffing zijn afspraken met de rijksoverheid verwerkt over de mitigerende (verzachtende) en compenserende maatregelen die de eigenaar neemt om populaties van beschermde soorten duurzaam in stand te houden, zoals de aanleg van nieuwe poelen voor de rugstreeppad of het creëren van de juiste, vochtige groeiomstandigheden voor orchideeën op de groene kabel- en leidingstroken in de haven.

De terreineigenaar hoeft voor afzonderlijke projecten geen aparte ontheffingen aan te vragen. "Wij hebben een generieke ontheffing ingezet bij de bouw van de Vopak-terminal in de Amsterdamse Haven een paar jaar terug", zegt Remco Bark-

huis. "We konden de rugstreeppad en orchideeën daarmee op tijd verplaatsen, zodat Vopak gelijk over tweederde van het terrein kon beschikken. Dat was voor ons belangrijk, want ze zouden pas gaan betalen als de eerste paal de grond in kon. Op de rest van de grond konden ze enkele maanden later ook aan de slag – toen de kuifleeuweriken, graspiepers en Kieviten waren uitgebroed."

Voor individuele bedrijven geldt dat ze, wanneer ze niet kunnen meeprofiteren van een generieke ontheffing, zelf een ontheffing kunnen aanvragen bij de Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken. Het bedrijf moet dan wel kunnen aantonen dat het project, ondanks de schadelijke effecten, instandhouding van de aanwezige soorten niet in gevaar brengt. Bijvoorbeeld door compenserende maatregelen te treffen als broed- of foerageerterrain van beschermde vogels verloren gaat.

Meer informatie: www.hetInVloket.nl/onderwerpen/vergunningen-ontheffing (Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen)

FOTO: DE VLINDERSTICHTING

bel Chemicals, Zeolyst en BioMCN. Uit onze inventarisatie vooraf bleek dat soorten als roek, laatvlieger en ruige dwergvleermuis in de buurt al aanwezig waren, en dat natuurontwikkeling potentie biedt voor rugstreeppad, waterspitsmuis en groenknolorchis. Maar voor die eventuele nieuwe populaties hoeven de bedrijven straks geen dure compensatiemaatregelen te treffen voordat ze de grond in gebruik nemen. Wel moeten ze de nieuwe natuur zorgvuldig verwijderen volgens onze gedragscode Flora- en faunawet."

Hoewel het bij BioMCN 'slechts' om een halve hectare braakliggend terrein gaat, waar tijdens de inventarisatie geen beschermde soort is waargenomen, besloot het bedrijf toch mee te gaan in de ontheffingsaanvraag. "Zo voorkomen we dat er in de toekomst bij eventuele bouwplannen, die er nu nog niet concreet zijn, problemen ontstaan bij het gebruik van de grond", zegt QHSE-managier Roelien Wagenaar.

Het Havenbedrijf Rotterdam heeft al twee ontheffingen Tijdelijke Natuur: voor nog niet uitgegeven terreinen met een omvang van respectievelijk 3,5 en 780 hectare. Groenbeheerder Jan Putters: "Wij willen de natuur best een kans geven, maar ik zal er niet om liegen dat voor ons vooral van belang is dat we de juiste ontheffingen hebben om onze activiteiten door te laten gaan. Een beschermde soort die hier op de loer ligt, in nabijgelegen natuurgebied al voorkomt, is de zandhagedis. Met de ontheffing Tijdelijke Natuur hoeven we ons over de komst van dat beestje, maar ook van de woelmuis of diverse vleermuissoorten geen zorgen te maken."

Meeliften

Volgens Putters kunnen bedrijven in de Rotterdamse Haven die ook een stuk braakliggende grond hebben en bang zijn dat de zandhagedis, of een van de andere soorten uit de ontheffing, straks hun terrein opsluipt, meeliften op de verleende

ontheffing. "Zolang de soorten er nog niet voorkomen, kunnen wij het betreffende terrein laten toevoegen aan het areaal van onze ontheffing." Recent hoorde Cees van Houwelingen, *operations regulatory affairs leader* bij Dow Benelux in Terneuzen, het 'enthousiaste verhaal' van de Amsterdamse haven over de ontheffing Tijdelijke Natuur. Voor de oeverzwaluwen, veldleeuweriken en wilde orchideeën die op het Dow-terrein al voorkomen (zie kader) heeft een aanvraag geen zin meer, maar voor potentiële nieuwe soorten wellicht wel, meent Van Houwelingen. "Het kan ook interessant zijn als we op bestaand terrein door interne ontwikkelingen nieuw braakliggend terrein krijgen. We hebben een adviseur in de arm genomen om voor ons na te gaan wat een ontheffing Tijdelijke Natuur precies voor Dow kan betekenen." ■

Meer informatie: www.innovatienetwerk.org